

לוי ריז

ויקראו כל העדה ויעמדו לפני ה' (ט, ה).

ויקראו
לוי ריז

רבי יצחק לוריא, האר"י הקדוש, היה אומר: על כל אדם ואדם, לפני שמקבל על עצמו עול מלכות שמים, עליו לקבל על עצמו קיום מצוות עשה של: "ואהבת לרעך כמוך"!

דבר זה מרומז בפסוק: "ויקראו כל העדה ויעמדו לפני ה'" - קודם הגיעו למצב שבו באו כל העדה באחדות, ורק אז נגשו "לפני ה'".

ה' עשה
לוי ריז

3) יתקן סוף

ויקראו לפני ה' כי אש זרה אשר לא ליהוה אלהים, במדרש שמתו על שלא נשאו נשים ולא היו להם בנים, עוד שם שהלכו אחרי משה ואהרן, ואחריו מתי ימותו זקנים הללו ואחי ואחיה נכבדו, כל שכל זה לא מתיישב במקרא בהקריבם אש זרה לפני ה', גם יש לתמוה על לדיק' כאלו שהיו גדולי' משה ואהרן שצברו מצות ה' ולא קיימו מצות פיו, וגם שיאמרו מתי ימותו זקנים הללו, ויכל לזכור לא נשאו נשים כי ראו שבני משה לא היו כדבעי למהו כידוע, ואם בני משה אינם כראוי' מהם ילמדו המוני עם וילמדו קו"ח, והלו הדבר הזה בשביל שמהם היו טרוד תמיד עם הצבור, ולא היו לו באפשר להשיג על בניו כי היו עסקו תמיד מן החר אל העם, וכן אמרו ז"ל בבני שמואל שלא הלכו בדרכיו כי היו עוסק תמיד עם הצבור, והנה בני אהרן היו לדיק' גדולי' כי אהרן לא היו טרוד כי כהן להשיג על בניו, ובאמת לא עלה למעלה כמשה, כי היו עסקו עם בני ביתו, ולכן בהשגם כי הסמיכו דעתם שלא לישא נשים באשר הבינו במצות משה ואהרן יתגבר הם הליצור, ואם יהיו להם בנים לא יוכלו להשיג עליהם וילכו דרך לא טוב, או שלא יוכלו להשיג כי על הליצור ע"י ע"י מצאו טוב לכבוד ה' ועמו שלא ישאו נשים, ויש לנרף שני דברים של המדרש שהלכו אחרי משה ואהרן ואמרו מתי ימותו לא היו שקיפו על מיתתם או שדברו וע"י בזמן שיתמו הזקנים הללו אחי ואחיה נכבדו, אלא שהצבונות שחזר במשה ואהרן, משה היו מפקח, ביתר על רכב: הצבור ע"י בניו לא טובים, ואהרן שהשיג על בניו לא השיג על הצבור כי אין בידו זכות הרבים כי, לכן אכן לא נקח נשים, ובאמת טעו כי כהני כבשי דרחמנא למה להן יקיימו מצות ה' הכחובה והמלווה עליהם וילמדו בנים, וכן אמרו ז"ל גבי חזק"י מלך שלא קיים פיו על שראה בכחובה שהיו רעים, ואמר לוי הכביא כי מת אחיה ולא יתחיי' בעוה"ב על שלא היו בניו כהני כבשי דרחמנא ליל, והנה אלו בני אהרן היו בוטר בהם אש אהבת ה' ולעמו, ולכן נמנעו מלישא נשים אבל היו זה אש זרה אשר לא יקובל לפני ה', וה"ש ויקראו לפני ה' אש זרה אשר לא ליהוה אלהים להם להכניג הצבור באופן אחר עמשה, ולישא אשה ולהוליד בנים ליהוה, ולכן היו אש זרה, ואמר וימותו לפני ה' שכונתם היו לשים אבל טעו ככל ככוו מאד:

ויקראו לפני ה' אש זרה אשר לא ליהוה אלהים, ואמרו חז"ל במדרש (ויקרא רבה פרשה כ, י) שמתו על שלא נשאו נשים ולא היו להם בנים. עוד שם שהלכו אחרי משה ואהרן ואמרו מתי ימותו הזקנים הללו ואני ואתה נהוג הצבור. וצריך לימוד איך מתיישב כל זה במקרא שלפנינו, ולולא דמסתפינא היה נראה לי בזה, כי באמת יש לתמוה על הצדיקים הללו במה פטרו עצמם ממצות ה' לישא נשים ולהוליד בנים, וצריך לומר כדמצינו בבו עזאי שאמר נפשי חשקה בתורה ולא יכול להעמיס רחיים על צוארו שלא יתבטל אף רגע מעבודת הקודש, והכי נמי הצדיקים לגודל השתוקקותם לתורה ועבודה תמה לא עצרו כח ליטול עול אשה ובנים על צוארם. וממילא מובן כי צדיקים כאלו מאחר שהיו שרויים בלי עול על צוארם בערה אש הקדושה בהם בכל עוצם תקפה באין מונע ולא יוכלון שאת בראותם שאין כל האנשים כמותם, וממילא מובן שלא מצאו קורת רוח בהנהגתן של משה ואהרן, כי לפי דעתם ואש הגדולה הבורע בקרבם היה מהראוי לפעמים להרעיש עולמות על כל חטא ועון קל הנמצא בעם ולעשות גדרים וסייגים ומשמרת למשמרת יותר ממה שעשו משה ואהרן, וכל זה בא להם מפאת שלא נשאו נשים ולא נכנסו בעול בני אדם, על כן לא הבינו היטב לפניניהם כמו שהבינו אותם משה ואהרן, ושעל כן היתה תנהגתם במדה ובמשקל לא ברעש ולא בתוקף עזו, כי המה הבינו בטוב מה שאפשר לגזור על הצבור והמה הבינו בטוב שלא להרעיש ובאמת בזה חפץ ה' אך הצדיקים הללו בערה אש הקדושה בהם יותר מדאי, והו, אש זרה אשר לא ליהוה אלהים. האלו היה עליהם עול אשה ובנים היו יודעים לסלוח לכמה וכמה חטאי בני אדם אשר יחטאו ואשמו, לא מרוע לבם כי אם מאהבתם למשפחתם המקלקלת לפעמים השורה ושעל כן מהראוי לקרבם ולא לדחותם בשתי ידים.

3)

סבין משה דמכ"ט ים בלב כמה אהבים על מה שהניע הענין ע"י פרטי מופנים אלו - כס שח"ל להניע הלוי אלא בעת שלפניו ע"י - בשביל זה אמר משה לישראל כי לא כן הדבר - אלא אותו יצ"ל הענין מלבב שגם זה השוקף אפי"ן שהיה להשיג אהבת ה' בקדושת מל"מ אם היה לא בדרך שגלה על רעו ית' אים אלא דרך יס"ר להשקות ולהשקות דעת גדולי ישראל כיון שהשוקף - ואמר להם מהם טעם לכבד ותמו עולכם ביראה אהם ובענה אהם לשרת לפני המקום - כי אם תשימו דעתכם לדרך התורה הלכו בכל בדרך אהרן ובענה אהם משח"ל אם נקבש אהבת ה' שלא בדרך התורה - והיו' תורת כל ה' בידו והיו לצדקה לצדקה צבורתם הוא נגד רעו' ה' וכבודו ית' - חיה שמיים כשם שהוא ימירי בעולם קד רעו' וכטרו שהנה ענוהתם מומדת לפניו - והביא

(1) זה הדבר אשר צוה ה' העשו וירא אליכם כבוד ה' - זה הפסוק אומר דרשוני שברי כבד עמו מה שעליהם והביאו הכל אל פני אהל טועד וזה לבס לעשות פוד - ודרשו חז"ל בת"כ אמר להם מהם לישראל אותו יס"ר שהניחו מלפנים - והיו כלם ביראה אהם ובענוה אהם לשרת לפני המקום - כשם שהוא ימירי בעולם קד תנה ענוהתם מיוחדת לפניו שנה' ותלחה אה סדלה לכבד מפני פס כי אפי"ן אלהים הוא אלהי סלהים ומוני סלהים פשיס קן וירא אליכם כבוד ה' - זה הכבוד צריך עוד יותר ביאר מן המקרא - וגם מה שידך לכתן הוקרא כי ה' אלהים וגו' - והענין דכבר היה בימי משה כמות בישראל שהיו להנשים אחר אהבת ה' אבל לא ע"י נבואים שהצילם מרע - וכאשר יבאר בלוק' כ"ג קרה שזה היה עיקר ההבטל ר"ן אהבים שהיו צדיקים נמורים והואו נפשותם נמה שיהיו עומם למוחה פ"י חשוקה קדושה זו להשיג אהבת ה' ע"י הקשרת אפי"ן שלא יהיה רעו' כפי דרך התורה שרק אהרן ובניו יקיימו - והנה כבר ידע משה רבינו שמתו כאלה מתנולות אלא שלא הבינו עדיין השעה להחפזן - פ"כ צנח יום התרואה גלוי שכונה שזה היה חלית חשוקתם ובראי' כשה"ש רבה ה' עה"פ משכני אריכ"ל להנשים היו ישראל אחרי שכינו ע"ש פאוק - אלא

(4) יתקן

ה' עשה
לוי ריז

רא אזה אותם - אין כוונתו מדויק שברי אהרן היה להביא אש זרה ואף שידך לומר אשר לא עשה דמשתע שלא מהרו ע"י ג"כ - ופי' מש"ל בעה"פ - וצדק דרש המחבר כה"ר - שנגמנו עמם בתלבושת של סבב"ה' ואחרת חזק דמ"ל דאכבה ה' יקריב היא צעתי ה' אבל לא כזה סדך אשר לא עשה וכמ"כ לפי גמ' סוף ע"ה"פ ויאר משה זה הדבר וגו' :

וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן וְגֹי' (ט, כג). וברש"י: כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל הי' מצטער ואמר יודע אני שכעס הקב"ה עלי, ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל, אמר לו למשה משה אחי כך עשית לי שנכנסתי ונתביישתי וכו'. טבע האדם הוא להיפך, בכל צרה שלא תבא עליו הוא תולה תמיד בדברים אחרים ולא בחטאיו. וכש"כ צרה שלא תבא על הצבור, הנה קל מאוד לתלות הסבה בחברו שחטא, ולא בעצמו הוא, אם כי הלא יתכן מאוד שאמנם בגללו, ובסבת חטא שלו, באה הצרה, וביחוד כי לא רוצה האדם להעניש על היותו גורם בצרת הכלל, כי על כן עפ"י רוב כל אחד תולה את הצרות בסרחון חברו, ולא דואג כלל שמא הוא הגורם בזה. אחז"ל (ריש פ"ב דתענית) שבעת צרה, כשגוזרים תענית על הצבור מוציאים את התבה לרחובה של עיר כדי שיתביישו מעוונותיהם. — ואם כל אחד ידחה החוב על חברו, מה תועלת תהי' בתענית, ובהוצאת התבה, כי מי יתבייש, ומי ישוב מחטאיו? אלא על כרחך כי צריך כל אחד לתלות החוב בעצמו, לפשפש ולמשמש במעשיו הוא, ולבקש אצל עצמו חטאים שבהם סיבב העונש הגדול על הצבור.

כשראה אהרן שלא ירדה שכינה לישראל, הצטער ולא תלה בסרחון שום אדם, אע"פ שהיו חוטאים יותר גדולים ממנו, שהרי סוכ"ס העם הוא שחטאו בעגל! תלה הסרחון דוקא בו, עד ברושת, ואנן לכה"פ עלינו לדאוג שמא אני גרמתי הכל, וזולת חטאי אולי לא היתה באה כל הצרה על הכלל, ואם אף רואה גם אחרים חוטאים, אבל שמא שלי גדול משלהם, זהו אמנם התעוררות וחזק גדול לאדם העומד בנסיון, לחשוב שאם יחטא בסתר בחדרו, אבל הלא גורם היוק גדול, ברחמינות ובגשמיות לכל ישראל, ובפרט לבני מקומו. וברחמינות כיצד — כי תסור הסייעתא דשמיא השומרתם מחטא ועבירה, ובגשמיות — כי במעשיו מביא יסורין וצרות על הכלל, והקולר הלא יהי' תלוי על צוארו!

על פי דברים אלה לימדו אותנו חכמי המוסר כי עלינו ללמוד ממידתו של אהרן אשר לא תלה את החסרון באחרים, אלא האשים את עצמו בכך שלא ירדה שכינה לישראל. גם אנו, אין לנו להאשים אחרים, אלא על כל אחד לדרוש מעצמו לשפר את מעשיו.

משל למה הדבר דומה? פעם אחת התאספו קבוצת עניים בבית הכנסת שלהם ושוחחו ביניהם בעניני השעה.

יודעים אתם - פתח עני אחד ואמר - בבית הכנסת של הגבירים, בשמחת תורה, בין הקפה להקפה מכבדים את כל המתפללים ביין משובח.

נו טוב - נאנח חבירו - עשירים הם, אנו, אף אם נרצה, מאין נשיג לבית הכנסת שלנו יין? והרי כל המתפללים כאן עניים הם.

יודעים אתם - אמר השלישי - עלה בדעתי רעיון! נציב חבית בפינת בית הפנסת, ובכל יום, כל אחד מאתנו יטיל לחבית כוסית קטנה של יין, ובשמחת תורה תהיה לנו חבית מלאה יין! הסכימו כולם וכן עשו.

בשמחת תורה, פתחו את החבית... והנה שוד ושבר... כולה מלאה מים! הביטו העניים איש בפני חברו, אולם איש לא בא בטענה כלפי רעהו, משום שכל אחד ידע, כי הוא עצמו שפך לחבית מים במקום יין...

לאחר זמן התבררה התרמית!

הרי חברי - חשב כל אחד בלבו - מסתמא מוזג יין לחבית, ומה יקרה אם אני אשפוך מים? איש לא ירגיש בכך!

אך כך התמלאה לה החבית כולה מים... משום שכל אחד סבר את אותה סברה, אחרים יטילו יין, והוא - מים.

כן הוא גם הנמשל, הכל יודעים ומכירים בגודל החיוב לתקן את המדות, אולם כל אחד מצפה שחבירו הוא זה אשר יתחיל בתקון מדותיו, ורק אחר כך יתקן הוא עצמו את פגמיו...

5

כ' ינואר
1928

6

הקב"ה
על
עיר

פירש"י: "קיבל שכר על שתיקתו. ומה שכר קיבל? שנתייחד עמו הרבה, שנאמרה לו לבדו פרשת שתויי יין". ואפשר לומר כי זה לא היה רק שכר - אלא

אהרן כשקרה לו אסון כזה, שמתו לו פתאום שני בניו - ולשתוק באסון כזה נרושה עבודה רבה, להוסיף הרבה יראת שמים ולהתבונן היטב בתכלית האדם, - מספרת התורה שכ"כ הוסיף ביראת השם עד שהגיע למדרגה של השראת השכינה ונבואה, כי אין השכינה שורה מתוך עצבות. וע"י ההתבוננות ביראת השם הגיע למדרגה גבוהה כזו, כי מי שמאמין באמונה שלימה בהשאת הנפש אין לו להצטער הרבה על מת. כמו שמבאר הרמב"ן על הפסוק "בנים אתם לר' אלוקים לא תתגודדו". וז"ל: "ר"א אמר, אחר שתרעו שאתם בנים לר' והוא אוהב אתכם יותר מן האב לבנו, לא תתגודדו על כל מה שיעשה, כי כל מה שיעשה לטוב הוא - ואם לא תבינוהו כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם, רק יסמכו עליו, כי עם קדוש אתה ואינך כשאר כל הגויים "לא תעשה כמעשיהם". ולפי דעתי: כי טעם עם קדוש הבטחה בקיום הנפשות לפניו יתברך - יאמר אחרי שאתה עם קדוש וסגלת ר' ולא ישא אלקים נפש וחשב מחשבות לבלתי ידה ממנו נדה אין ראוי לכם להתגודד ולהקרה על נפש ואפילו ימות בנוער. ולא יאסור הכתוב הנכי כי הטבע יתעורר לככות בפירוד האוהבים ונדרם אף בחיים. ומכאן סמך לרבותינו באסרם להתאבל יותר מראי" עכ"ל.

(7)
כ"כ
70/14

לפי זה, המאמין בר' יודע כי הוא לא מת אלא האדם עובר לעולם היותר טוב. אלא הבכי הוא בגרר כמו שאחר נפרד מדידו הוא בוכה, אעפ"י שהוא יודע שנוסע למקום מאושר ומוצלת. לכן ע"י וידם הגיע אהרן למדרגה של נבואה, כי אי אפשר לשתוק אלא ע"י שמגיעים למעלות גבוהים.

מובא בגמרא ברכות (דף ל"א): אמרו ליה רבנן לרב המנונא זוטי, בהלולא דמר בריה דרבינא, לישרי לן מר. אמר להו: ווי לן דמיתנן ווי לן דמיתנן! ומקשים ע"ז, איזה גמילות חסד הוא זה. אם מבקשים ממנו שישייר לשמה חתן וכלה, אשר היא מצוה גדולה, הוא מזכיר להם יום המיתה, אשר זה מביא עצבות. אמר ע"ז הסבא מקלם מרן הרש"ז זצ"ל כי אצל חז"ל הקדושים זכרון יום המיתה לא הביא להם עצבות. להיפך, הביא להם שמחה, כמו שאמר הכתוב "ותשחק ליום אחרון", כי אין שמחה כהתרת הספיקות ואין מקום להכיר את האמת כמו מיום המיתה. וכשהזכיר להם יום המיתה ראו חכמה הרבה והכרת האמת בתכלית האדם ונהיו שמחים.

(8)
אברהם
א"ח ב"מ

גרע מקטן. וכן הוא מפורש בשבת דף קנ"ג שוטה וקטן לשוטה ורק בזה וקטן פליגי שם דלחך מ"ד לקטן יהיב דהרש אחי לאיחלופי בגדול פיקה, אלמא דבשוטה ליכא חשש זה דאחי לאיחלופי בגדול פיקה משום דלכל אדם יודע ששוטה לא יייד להיבוי בכלום. וליד לתרש שדעתא קלישתא אית ליה לא יודע זה לכל אדם מה שפטר ממצות ואחי לאיחלופי בפיקה. ולכן דאי שרק בעובדא דהתם שהיה ספק לו שמא אינו שוטה ממש אלא שהוא דעתא קלישתא החמיר הוהת"ס שדציארתו משם קדם שיבא לשני גדלות. אבל בשוטה אין שום חלוק ויש להתיר אף בגדלותה.

ונשאר רק מה שמסיק החת"ס בסוף שאף שוהו מעיקר הדין מ"מ כיון שהעידו קדמוניו שעל ידי מאכלות אסורות פתטמם הלב וזולתו לו פגע דע אין לעשות זה ומתבט שיהי שוטה כל ימיו ואל יהי שעה אחת רשע. אבל פשוט שהוא רק בעובדא דידיה שירפאותו בהתנחן של המדרים והם למדרגה לביטוי בעל אנושי שיתחייב או במצות שנמצא שע"י טימטום הלב דמאכלות אסורות שאכל בימי שטותו יעשה דברים אחר שיתחייב במצות שית"י בהם רשע לפני המקום. אבל בעובדא דידן שלפי דרך הטבע לא תתרפא ולא תבוא לעולם לחיוב מצות הרי אף בפטמטום הלב לא תהי רשעה לפני המקום לעולם אין שום קפידא בזה ואם השי"ת יעשה גם שתתרפא ותעשה פיקת דאי לא נטמטמה לבה כי לא יעשה השי"ת נסים להרבות רשעים. ולכן הוא ברין מפורש בדברי מרן החת"ס להתיר.

בענין בת שוטה אם רשאי האב למוסרה לאינסטיטוטשאן של המדינה שאוכלין שם איסורין, ואם מותר להרשות להרופאים לסרסה שאומרים כדי שלא תחלה ובשבי"ל שלא יחסאו בה

כ"ב כסלו תשכ"ג
מע"כ ידידי הרב הגאון מהר"ר יוסף דוב קליין
רב בטאראנטא.

בדבר אחד שיש לו בת שוטה מילוחה ולדברי הרופאים הוא מצד המוח שבודק תכבוע אין

לזה רפואה והיא עתה יותר מי"א שנה ואביה נחלה מזה שצריך לטפל בה הרבה יותר מכחו ויש לתרש גם לסכנה מצד שהוא בחולי הלב שכל צער ושידוא גדול גורם להתלות ח"ו יותר שהוא סכנה אם מותר לו למוסרה לאינסטיטוטשאן של המדינה אשר מטפלין בחולי שטות ושם חרי יאכילה דברים אסורים. תנו כבר ראה כתר"ה תשובת חת"ס תאו"ח סימן פ"ג אשר מטיק בעובדא כה"ג שבמה שמוסרו לנכרים אינו כמאכילו בידים וממילא אינו אסור מדינא משמע דמדין חינוך שעל האב ליכא בשוטה שאינו בר חינוך. ומש"כ שם כשיגיע לבן י"ג שנה ויום אחד יוציאנהו משב. גראה דהוא רק בעובדא דידיה שלא היה שוטה ממש אלא דעתו קלישתא שבבית חינוך מורים מחנכים לכאלו שיעלה מעלה אחר מעלה בדעת. שמצד זה יש ספק שמא אינו בדין שוטה ממש אלא כפתי ביותר שחייב במצות. אבל לשוטה ממש אין שום עדיפות במה שתהיה גדולה לפי השנים דגם גדולה הרי פטורה ממצות וכמבואר בחת"ס עצמו ששוטה

(3)

דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה על הארץ (י"ב, ג). עיין בלור החיים הקדוש שהקשה דחיבת "לאמר" מיותר, ועיי"ש מה שמירן.

ויש לומר, דמרומו כגון מה שפוסק הגאון בעל אגרות משה וצ"ל (או"ח סי' ס"ב סימן פ"ח) בדבר צח שוטה מילדותה, ולדברי

הרופאים בדרך הטבע אין לה רפואה, אם מותר למוסרה לאינסטיטושאן של המדינה אשר מטפלין בחולי זה, ושם הרי יאכלוה דברים אסורים. ועיי"ש שמציא מתשו' התב סופר או"ח (סימן פ"ג) דזה אין נקרא כמאכלו זידיס (עיין או"ח סימן שמ"ג). ומסיק להיתרא, דאף על פי שיש לדון לגבי טמטום לא הלכ וטבע רע, אך כיון דלפי דרך הטבע לא מתרפא ולא תבא לעולם לחיוב מצוה הרי אף בטמטום הלכ לא מהיך רשעה לפני

(11) א"כ ש"כ

ואיבעית אימא מקמי דליפוש חזון אף אמר להם הקב"ה במאי עסקתם אימרים לפני רבש"ע הרבה שווקים תקנינו הרבה מרחצאות עשינו הרבה כסף וזהב הרבנו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה אמר להם הקב"ה שוטים שבטלים כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם תקנתם שווקים להשיב בהן זוגות מרחצאות לעדן בהן עצמכם כסף זהב שלי הוא שנאמר °לי הבסף ולי הזהב נאם ה' צבאות כלום יש בכם מגיד זאת [שנאמר °מי בכם יגיד זאת] ואין זאת אלא תורה שנאמר °וזאת התורה אשר שם משה מדי יצאו בפחי נפש יצאת מלכות דומי ונבנסה מלכות פרס אודיה מ"ט דהאחשיבא בתרה ומגלן דכתיב °וארו חיוא אתרי תנינא דמיאי לדוב °ותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין [בשר] כדוב ומגלן

שער כדוב ואין להם מנותה כדוב אמר להם הקב"ה במאי עסקתם אימרים גלפניו רבש"ע הרבה נשרים גשניו הרבה כרכים כבשניו הרבה מלחמת עשינו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה אמר להם הקב"ה כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם °תקנתם נשרים לימול מדם מכס כרכים לעשות בהם אנגריא מלחמת אני עשיתי שנאמר °ה' איש מלחמה כלום יש בכם מגיד זאת שנאמר °מי בכם יגיד זאת ואין זאת אלא תורה שנאמר °וזאת התורה אשר שם משה מדי יצאו בפחי נפש וכי מאחר דחיות מלכות פרס למלכות דומי דלא מהניא ולא מידי מאי מעמא עיילא אמרי אינהו סתרי בית המקדש ואנן בנינן וכן לכל אומה ואומה וכי מאחר דחוו לקמאי דלא מהני ולא מידי מ"ם עיילי סברי הגך אישתעבדו בהו בישראל ואנן לא שעברנו בישראל מאי שנא הגי דחשיבי ומאי שנא דהני דלא חשיבי להו משום דהגך משכי במלכותיהו עד דאתי משיחא אומרים לפניו רבש"ע כלום נתת לנו ולא קיבלנוה ומי מצי למימר הכי והכתי' °ויאמר ה' מסיני בא וחרח משעיר למי וכתיב °אלוה מתימן יבוא וגו' מאי בעי

המקום לעולם, אין שום קפידא בזה, ע"כ.

חזינן דאין כאן איסור אכילת דברים אסורים למי שאין לו דעת ולא יבוא לעולם לחיוב מצוות. ומרומו זאת צמות"ק כהקדמה לפרשת אכילת דברים אסורים, דברו אל בני ישראל "לאמר" ההאסור הזה רק לבני ישראל שיש להם דעת שיכולים לדבר אליהם.

(דבטבע בעולם מי שהוא שוטה אין יכול לדבר ואין יכולים לדבר להם) ועיין ברש"י בראשית (ג, ו) ד"ה לנפש חי' דדעה ודיבור חלוין זה בזה. אבל מי שלא יבא לכלל מצוות לעולם מופקע גם כן מהאיסור של טמטום הלכ, וכנ"ל.

(9) י"ב ש"כ

(10) ד"י י"ק

את הגמל כי מעלה גרה הוא. הול"ל כי פרסה איננו מפריס שזה עיקר טעם אל הטומאה וכן בשפן וארנבת קשה זה, ובחזיר אמר כי מפריס פרסה הוא הל"ל כי אינו מעלה גרה, ולמה התחיל בכלום בסימן טהרה שלהם. וביאור ענין זה שסימן טהרה שבכולם מוסיף טומאה על טומאתן כדרך שאמרו בעשו (בר"ר סה.א) שנמשל לחזיר שפושט את טלפיו להראות כאילו כשר ותוכו מלא תוך ומרמה וזה מורה על כל מי שאין תוכו כבוד כמדת הצבועים המראים את עצמם כשרים והמה בלי ספק גרועים מן הרשע הגמור שתוכו וברו שוין לרעה, כמו שפירש"י על פסוק ולא יכלו דברו לשלום (בראשית לו.ד) וע"כ הפרסת פרסה בחזיר הוא סימן טומאה לפי שבפרסה זו הוא יכול להטעות הבריות ולהראות כאילו הוא כשר וכן בהפך זה בגמל ושפן וארנבת, ואע"פ שכל מדות אלו אינן שייכין בבהמות מ"מ הם מולידים תכונה רעה זו בגוף האוכלים כי כל אוכלם יאשמו (ע"פ ירמיה ב.ג) להיות מן כתות הצבועים המראים את עצמם כשרים כמו עשו וחביריו.

ובזה מיושב מה שדרשו (ויק"ד יג.ה) את הגמל זו ככל, שנאמר (תהלים קלו.ה) בת ככל השדודה אשר שישלם לך גמולך שגמלת לנו. ואת השפן זו מדי, כי מעלה גרה היא שמגדלת צדיקים שנאמר (אסתר ב.כא) ומרדכי יושב בשער המלך. ארנבת זו יון, כי מעלת גרה היא. אלכסנדרוס כד חזי לשמעון הצדיק קאים על רגלוהי ומברכו כו' (עיין יומא סט). החזיר זו אדום, שמפריס פרסה מראה עצמו כשר וגרה לא יגר שאינו מגדל צדיקים אלא הורגן כו'. ויש להתפלא על מדרש זה מה ראה על ככה להוציא כל המקראות האלו ממשוטים אלא ודאי שכונתו לתרץ ד' לשונות כי, שהזכיר, שעשה מן הסימן טהרה טעם על הטומאה, ובלי ספק שכונתו לרמוז על מדת הצבועים שסימן טהרה שלהם מוסיף להם טומאה וזה לא יצדק בבהמות כלל כ"א באדם, ע"כ ר"ל שכל האוכל מהם מקבל טבעם כי הדבר הנאכל ישוב לטבע האוכל. והביא ראיה מן המפורסמים שכל ד' מלכיות אלו האוכלים מן ד' מינים אלו כולם קבלו טבעם שהם מראים את עצמם כשרים כאילו בונתם להטיב לישראל ותוכם רע ומר כי ל: מחשבותם רק רע כל היום, וישראל לא נוהרו מהם בראותם כי הם מגדלים קצת צדיקים וכאמת שלצורך הנאתם עשו כן ותוכם היו שונאי ישראל.

(11)